

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput XIV. Quod Spiritus Sanctus fit res subsistens, sive Persona.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

ex Patre unigenitum, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, id est, ex substantia Patris, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς: appellarunt Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, Θεὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅς ἐστιν ὁ Θεός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀληθινῆ dixerunt Genitum non factum, γεννηθέντα, οὐκ ποιηθέντα; deum addiderunt Consubstantialem Patri, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ. His omnem aditum fallacia præcluserunt hæreticorum.

15.
Quæsitum.

Si quæras cur non probarunt potius Nicæni Patres vocabulum, ὁμοεικόσιον, quod significat Substantia similem?

Dico, & istud posse de Filio affirma-

ri, quia cum nulla creatura possit esse solvitur similis Deo, hoc etiam nomine Verbi quæsitum, divinitas propugnatur. Sed quia hoc tanquam propugnaculo utebantur Semiariani, ut excluderent Omoousion, & latet in illo hæreticorum perfidia; est aliquo sensu repudiandum. Me movet, inquit Hilarius in lib. de Synodis n. 89. *Omoousii nuditas. Multa sæpe fallunt, quia similia sunt. Timeo aurum bracteæ, quæ me fallere potest interius, & tamen auro simile est quod videtur. Timeo lactis similitudinem, ne oblatum mihi lac, non lac ovium sit, quia ei simile videatur & bubulum, &c.* Ac de voce ὁμοεικόσιος satis.

C A P U T XIV.

Quod Spiritus Sanctus sit res subsistens, sive Persona.

S U M M A R I U M.

1. & 2. Status quæstionis.

3. Probatur, spiritum S. veram, & subsistentem personam esse.

à num. 4. usque ad 15. solvuntur argumenta faulsi Socini.

à num. 16. usque ad 23. respondetur ad argumentationes Wolzogenii.

I.
Spiritus S.
est res subsistens, seu persona.

ATQUE ad hunc modum controversia de Verbi divinitate se habet. Sequitur, ut de Spiritu Sancto agatur: de quo variae extiterunt hæreses Sadducæorum, qui & Angelos & Spiritum Sanctum negabant; Cataphrygum, sive Montanistarum, qui, ut plerique sentiunt, asseriebant Montanum ipsum esse Paracletum à Christo promissum: Sabellianorum, qui eandem cum Patre Personam Spiritum Sanctum jactabant; aliorumque multorum. Inter quos numerandi mihi sunt primum Macedoniani, deinde Socini Gregales; qui adhuc nos perturbant, & sese his Polemicis disceptationibus miscant. Macedoniana autem hæresis ex Ariana nata est; quippe de divinitate Spiritus Sancti Anomasi, & Semiariani impiissime statuerunt, creaturam esse affirmantes. A Macedonio tamen Constantinopolitano hæresis dicta est, quod is errorem circa annum 360. spargere nefario ausu tentaverit, damnatus opera Athanasii in Synodo Alexandrina paullo post obitum Constantis, anno 362. Hi vero, id est Sociniani, Spiritum Sanctum esse putant virtutem, per quam Deus fideles suos sanctificat, eosque supernaturali potestate ac sapientia exornat, sed nequaquam esse ipsum Deum summum, cujus divinitatem soli Patri censent tribuendam. Itane Macedonianis cedant, Spiritum Sanctum à Deo illo

uno distinguunt; & ne videantur Sadducæis meliores, negant quoque aliquam esse personam. Utrumque contra Pneumatomachos istos, id est, Spiritus Sancti Impugnatores, debemus discutere.

Principio autem negandum non est, aliquando Spiritus nomine in Scripturis dona, & charismata designari, quod sæpe effecta ac munera demonstrantur nomine Personarum. Quis enim negat Epistolam E. G. cordis affectionem significari Psal. L. 12. his verbis: *Spiritum rectum innova in visceribus meis?* aut doctrinam, ubi Joan. Epist. I. cap. IV. I. monet ne credamus *omni Spiritui?* aut virtutem in verbis Luca I. 17. *Præcedet ante illum in Spiritu, & virtute Eliae?* aut ecclasm, quando ait Joannes Apocalyp. I. 10. *Fui in spiritu in Dominica die?* &c. His, aliisque pluribus Divini Spiritus munera designari nullus negat; nec tamen consequitur Spiritum Sanctum nihil esse præter participationem divinatorum donorum, cum effecta, ut diximus, pro suis causis frequentissime memorentur. Et tamen his fidunt perquam maxime Sociniani: quare sit,

PROPOSITIO: Spiritus Sanctus vera est, & subsistens Persona.

Tertio hujus libri cap. hæc propositio validis probata est argumentis. Quorum summa hæc est. Descendere, miti,

2.
Nominem Personarum sæpe effecta, & munera designantur.

3.
Propositio probatur tribus argumentis.

ti, federe, opera sunt Personarum. At de Spiritu Sancto legimus descendisse de caelo, missum fuisse, & sedisse super discipulos. Est ergo Spiritus Sanctus Persona. Item: Confertur baptismum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Pater & Filius Personae sunt: Igitur Persona est etiam Spiritus. Rursus: Tres sunt qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: Duo priores, qui perhibent testimonium, sunt res subsistentes ergo subsistens erit etiam tertius. Inania haereticorum subterfugia, citato Capite refutavimus; & quarto, & sexto solvimus argumenta, quae generaliter divinarum Personarum impetunt pluralitatem. Remanent quaedam particularia, quibus solum tertiam Trinitatis Personam subvertere nefarii hostes conantur. Sunt autem.

ARGUMENTA FAUSTI SOCINI TOM. 2.
P. 438. ET SEQQ.

4. Nituntur probare Catholici Spiritum Sanctum esse personam quibusdam Sacris testimoniis, quae evincunt oppositum: quod ita potest ostendi. Arguunt ex forma baptismi, & Matth. cap. 111. 11. legimus: *Ego quidem baptizo vos Aqua, ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igni. At persona non potest esse id, quo aliquis baptizatur; alias esset Persona Aqua, esset Persona & ignis. Quare si baptizamur Spiritu Sancto, Spiritus Sanctus nequit esse persona.* Neque obstat, quod cap. xxvi 11. ponatur Spiritus Sanctus cum Patre, & Filio, qui sunt Personae; quum saepe cum personis res non subsistentes jungantur, ut ad Eph. vi. 10. *Confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus*, Et 1. ad Thessalon. 1. 2. *Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro &c.*

5. Minus probant argumenta deducta ex operibus, quae communiter notae sunt Personarum. 1. Sicut tribuitur Spiritui Sancto loqui Marci xiii. 11. ita loqui dicitur lex ad Rom. 111. 19. *Quaecunque lex loquitur, iis qui in lege sunt loquitur*, & ad Hebraeos cap. xii. *Sanguinis asperionem melius loquentem quam Abel.* Sed lex, & Sanguis Personae non sunt; Ergo nec Persona erit Spiritus Sanctus, qui loquitur. 11. Lucae xii. 12. dicitur de Spiritu Sancto: *Docebit vos.* At in 1. ad Corinth. xi. 14. habetur *Ipsa natura docet vos.* Et 1. Jo. 2. 27. *Unctio ejus docet vos de omnibus.* Quomodo ergo neque natura, neque Dei unctio Persona sunt; ita nec Dei Spiritus. 111. Lucae 11. 25. scriptum est:

Spiritus Sanctus erat super eum: Atqui esse super aliquem non de personis, sed de aliis rebus dicitur, ut Jo. 3. 36. *Ira Dei manet super eum:* & ad Galat. vi. 16. *Pax super illos, & misericordia;* Igitur neque hinc efficitur Spiritum Sanctum esse Personam. iv. Neque id evincitur, quod Spiritus Sanctus dicatur venire, mitti, procedere, testimonium dare, mundum arguere: quae munera videntur personae. Etenim venire dicitur Dei regnum, mandatum, fides, ira, &c. Luc. 17. 20. Rom. 7. 9. Galat. 3. 23. &c. Item mitti dicitur auxilium Psalm. 20. 3. misericordiam & veritatem Psalm. 57. 4. Redemptionem Psalm. 110. 9. Iram indignationis Psalm. 78. 49. Procedere etiam Marc. 7. 15. de rebus dicitur, quae non subsistunt. Testimonium vero perhibent etiam opera Joan. x. 25. & aqua, & sanguis 1. Epist. v. 8. Rursus arguere aliquem dicitur malitia apud Jeremiam 2. 19. conscientia Jo. vii. 9. ad Rom. 2. 15. & lex Jacob 2. 19. Igitur nullum ex his operibus Spiritum Sanctum Personam esse demonstrat. v. Neque id probatur ex quo Spiritus Sanctus dicatur Paracletus & Consolator, quandoquidem Psalm. 22. 4. habetur: *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Nec quisquam refugiet hunc modum loquendi: Nos divinarum gratiarum ubertate consolamur. vi. Neque probatur Spiritum Sanctum esse Personam non Dei virtutem, ex quo nonnunquam jungantur simul virtus, & Spiritus Sanctus. Nam ad Romanos xv. 19. scriptum est: *In virtute signorum, & prodigiorum, in virtute Spiritus Sancti.* Si ergo Persona non sunt signa, & prodigia, quare Persona creditur esse Spiritus Sanctus? Haec Socinus priori contra Spiritum Sanctum libro, sive explanatione locorum, quae pro ejus divinitate afferuntur.

Resp. ad 1. Quod baptizari Spiritu Sancto significat quidem interius animae lavacrum, id est sanctificationem & gratiam, per quam baptismus Christi praestantior est baptismate Joannis, qui erat tantum in aqua, nec conferebat remissionem peccatorum, nisi per poenitentiam eorum, qui tangebantur baptismum. Neque directe hinc probatur Spiritum Sanctum non esse personam, sed eruitur oppositum: quippe remissio peccatorum, quae metonymice dicitur Spiritus Sanctus, eo quod res effecta interdum accipitur pro persona efficiente, & econtra; atque, ut ait Joan. 11. 6. *Quod natum est ex Spiritu Spiritus est:* remissio, inquam, peccatorum, charitas, regeneratio,

generatio, diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, ut habetur ad Rom. v. 5. Si autem remissio peccatorum est res à Spiritu Sancto effecta; & ab eo consequenter distincta; sequitur præter Spiritum Sanctum, qui est donum Dei, charisma, & salutare *ἐνέπνυμα*, dari Spiritum Sanctum, qui est Persona nobis data; renovans corda, & sanctitatem efficiens. Quare concedo non esse rem subsistentem veramque personam gratiam, qua baptizamur, quomodo persona non est aqua, qua abluimur; sed nego personam non esse Spiritum Sanctum, per quem gratia regenerationis diffunditur. Quod spectat ad cap. xxvi. 11. Matth. dico non ex sola unione effici Personam esse Divinum Spiritum, sed ex unione simul, & τὸ ἰν nomine. Baptizari enim in nomine aliquis est aut baptizari invocato ejus nomine, aut sese ei devovere ac mancipari: atque Personarum invocatur nomen, in Personas juramus, Personis nos mancipia devovemus. At de his cap. III.

7. 1
Solutio 2.

Ad aliud Argumentum: nemo sanæ mentis negat, nonnunquam in Sacris literis res inanimatas cum verbis necti, quæ Personarum significant operationes; sed certi sunt characteres, quibus Personæ à rebus cæteris fecernuntur. Prima regula est enallages pronominis, per quod ubicunque non respondet proximo vocabulo, & conjungitur cum verbo significante operationem Personæ; semper vera Persona demonstratur. Ita Matth. xxix. 19. legitur: *Docete omnes gentes, πᾶντα τὰ ἔθνη*, baptizantes eos, αὐτοὺς; &c. ubi neutro masculinum pronomen respondet, quia sermo est de hominibus. Ita ad Rom. ix. 23. *Ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ ἐν ἡμεῖς*, sequitur v. 24. pronomen relativum ὅς *quos* quia de prædestinatis sermo est. Ad Coloss. pariter 11. 19. ubi agitur de Christi Persona ad femininum τὴν κεφαλήν, *Caput*, sequitur masculinum ὅς ἑ, *Ex quo*. Possent vero proferri innumera id genus exempla. Altera regula est, quod attendi debent verba antecedentia, & consequentia, unde facile *προσωποποίησις* dignoscitur. Quippe nulli legimus E. G. coelum enarrare quæ audit, terram audire quæ intelligit, jumenta cognoscere quæ meditantur; quemadmodum hæc legimus de Personis, tametsi per Prosopopæiam dicantur coeli, terra, jumenta loqui, audire, cognoscere. Tertia regula est, quod cum vocabula diversimode accipiantur, E. G. nomen Spiritus pro energia, & pro re

subsistente, ubicunque non possunt accipi pro uno, necesse est ut accipiantur pro altero: & consequenter ubi nomen Spiritus donum & energiam non significat, debet personam aliquam designare. Quare cum Joan. 7. 39. scriptum sit: *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus*: & 16. 7. *Si non abiero, Paraclitus non veniet*; atque his locis nomen Spiritus; & Paracliti, nequeat significare solam virtutem & energiam; quoniam hæc ante glorificationem, & ascensionem Christi cum Patriarchis, tum ipsis Apostolis collata fuerat; consequens est, ut Spiritus Paraclitus; qui glorificato Christo descendit, non sit sola virtus & energia, sed persona & substantia cujusque supernaturalis virtutis effectrix & dispensatrix. Quarta regula sit, *πνεῦμα*, Spiritum, quamquam plures patitur significationes, quotiescunque ponitur cum articulo, unam tamen certam & singularem significare; articulus enim Græcorum singularitatis nota est, ut constat ex Tractatu Constantini Chienensis ad calcem Schrevelii. Didymus lib. 1. de Spiritu Sancto observat ut plurimum in Scripturis non simpliciter *πνεῦμα* dici; sed τὸ πνεῦμα cum articulo; & contra ubi de Spiritu creato sermo est, articulum non haberi. Rejicit hanc regulam Sal. Glassius Can. 3. de Pronomine, quia τὸ πνεῦμα cum articulo Spiritus Sancti dona significat Eph. iv. 23. 1. Thess. v. 19. & 1. Joannis iv. 1. Et vicissim *πνεῦμα* sine articulo Spiritus Sancti Personam significat Jo. 3. 5. 1. ad Corinth. xii. 11. Epist. Jud. vers. 19. At observat Didymus, quod sicubi raro sine articulo nominatur Spiritus Sanctus, est tamen cum additamento significante magnificentiam ejus. Quod & servatur locis citatis à Glassio. Etenim Jo. 3. v. 6. sequenti distinguitur inter Spiritum, qui est donum regenerationis, & Spiritum qui est Deus hujus generationis spiritualis auctor; ut diximus supra, & probat idem Glassius Tract. 1. Rhet. Sacre pag. 1428. In 1. Ep. ad Corinth. xii. 11. non solum articulus invenitur, sed emphasi majori repetitur, τὸ ἐν, ἡ τὸ αὐτό, *Ille unus, ille idem*: & ibi distinguuntur etiam divisa charismata ab uno Spiritu, qui ea dividit singulis; prout vult. In v. autem 19. Judæ non Personam Spiritus Sanctus, sed pium desiderium, quod hujus Personæ donum est, rectissime intelligimus, & ex uno inferimus alterum. Quod vero τὸ πνεῦμα cum articulo interdum dona Spiritus Sancti significet, figura est metonymiæ, qua

qua pro rebus effectis ponitur ipsa Persona, ut docet eodem libro Rhet. Glasius ipse. Itaque regulam Didymi constanter teneto.

8. *Vanitas argumentorum Socini.* Jam vero apparet vanitas argumentorum Socini, quandoquidem de lege, & de sanguine dicitur quod loquantur per figuram Prosopopœæ; at non dicuntur loqui quæ audiunt, quomodo dicitur Spiritus Sanctus Jo. xvi. 13, qui proinde loqui dicitur proprie, non tropo. Eodem cap. xvi. Jo. in quo Spiritus Sanctus dicitur venire, mitti, docere, arguere, per enallagen pronominis demonstratur esse personam, quemadmodum & cap. xv. 26. ad τὸ πνεῦμα enim neutrius generis additur masculinum pronomen ἐκεῖνος, *Ille*. Habetur & nota singularitatis articulus. Additur ubique cum emphasi pronomen & demonstrativum, & relativum: quare Spiritus Sanctus proprie mittitur, proprie loquitur, proprie perhibet testimonium, proprie est Paracletus & consolator, proprie munera exeret Personæ; neque urgent metaphoræ ad numerum usque sextum prolatae. Lucæ etiam ii. 26. & 27. τὸ πνεῦμα est cum articulo; unde vel de persona accipiendum est, vel metonymice de ejus effectibus, ut dictum est supra: ac phrasis græca ἐπ' αὐτόν, *super ipsum*, exprimit solum virtutem Spiritus Sancti divinam esse, & ex alto: unde cap. præced. v. 35. dicitur *supervenire*. Vulgata nostra legit priori loco: *Spiritus Sanctus erat in eo*. Deum in Epist. ad Rom. xv. 19. si per Spiritum Sanctum velis accipere effecta, & dona charismatum, liceat per me quidem: sed non est eadem ratio de omnibus sacris testimoniis, neque effectus & energia negat propriæ causæ substantiam.

ARGUMENTA EJUSDEM SOCINI IN LIBRO
CONTRA WIEKUM CAP. X.

9. *Obiectio 1. Socini.* Rursus opponit Faustus Socinus. 1. Charitati tribuntur actiones, quæ sunt propriæ Personarum: cujus rei plenissimam fidem facere potest Paulus Epist. ad Corinth. prima cap. xiii. à v. 4. usque ad nonum. Quod si quis dixerit Paulum loqui figurate, & charitatis nomine eum intelligere, qui charitate præditus est; non video cur idem dici nequeat de Spiritu Sancto, cui interdum operationes Personarum attribuantur.

10. *Solutio.* Resp. disparem esse de charitate, quæ est gratiæ donum, & de Spiritu Sancto, rationem. Tropi namque & ex verborum complexu, & ex subjecto

possunt cognosci; ut cum dico, montes exultant, plaudunt flumina, prata ridet, nemonon videt metaphoram, cum neque montes, neque flumina, neque prata nomina sint Personarum. At Spiritus nomen Personæ est, neque significat solam energiam, sed aliquando rem subsistentem, præsertim ubi characteres reperiuntur Personæ; de quibus supra. Do etiam recte dici, Spiritus loquitur quæ sunt Dei, & alia innumera, de homine habente dona Spiritus Sancti; quomodo legitur, Charitas non æmulator, non agit perperam, & cetera hujusmodi, de homine prædico charitate. At alia est charitas, quæ diffunditur in cordibus nostris, alia charitas, de qua dicitur 1. Joan. 4. 16. *Deus charitas est*. Et alius Spiritus, qui est charisima & gratia, alius Spiritus, de quo ait ipse Jo. iv. 24. *Spiritus est Deus*. Videant ergo Sociniani dari duplicem charitatem, duplicem Spiritum, accidentalem & substantialem, effectum & causam, donum & Personam. Præterea Socinus statim post præfatam argumentationem pag. 621. Deum Personam esse sic demonstrat: *Deum esse Personam declarat Paulus, cum ait: 1. Corinth. 2. 20. Nobis autem Deus revelavit per Spiritum Sanctum. Revelare enim est actio. Actiones autem sunt Personarum, seu suppositorum. Neque vero hic ulla prosopopœia, aut metaphora esse potest.* Bene habet. Actio revelandi non tribuitur nisi personæ. Quid vero annuntiare quæ ventura sunt? quid omnia operari? quid velle? quid præcipere? Hæc omnia Spiritui Sancto tribuntur Jo. xvi. 13. 1. ad Corinth. xii. 11. Act. xiii. 2. &c. Si persona est qui revelat, quare persona non est qui annuntiat futura? Quid inter revelare, & annuntiare futura, quæso, interest? Vide & Apost. in 1. ad Timoth. iv. 1.

Arguit 2. Spiritus Sanctus est Spiritus Dei; Spiritus alicujus Personæ non est Persona ab ea, cujus est Spiritus, distincta; Ergo Spiritus Sanctus non est Persona distincta à Deo.

Primo hoc argumento probatur Spiritum Sanctum non solum esse Dei virtutem communicatam creaturis, ut contendunt Sociniani, sed præterea esse ipsam Dei substantiam, quemadmodum Spiritus hominis substantialiter in homine est; de quo vide Tertull. adversus Prax. cap. 8. Deinde conceditur totum argumentum, quippe Spiritus Sanctus non est Persona distincta à substantia Dei; sed tamen Persona est. Præterea dist. majorem: Spiritus non est

11. *Obiectio 2.*

Solutio.

est Persona, si nomine Spiritus intelligas partem essentiae, ut est Anima rationalis, conc. Si intelligas rem subsistentem, ut sunt Angeli, & qui in Trinitate ad Patrem & Filium refertur, nego.

12.
Instantia.

Inquit Socinus: Ex Apostolo 1. ad Corinth. cap. 11. 11. *Nemo scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est: ita & quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.* Comparat D. Paulus Spiritum Dei cum Spiritu hominis. Igitur quomodo Spiritus, qui est in homine, non est Persona ab homine distincta, sic Spiritus Dei non est Persona distincta à Deo.

Solutio.

Resp. retorqueo argumentum. Spiritus hominis pertinet ad substantiam hominis: Ergo Spiritus Dei attinet ad essentiam Dei. Cumque in Deo substantia sit impartibilis, Spiritus Dei totam habet plenitudinem divinitatis. Nunc quæro à Socino: Quis est ille Deus, in quo Spiritus est, ut Socinus ait, naturaliter? Certo Pater, qui solus est Deus ille summus, si credimus Socinianis. At Apostolus statim addit, Spiritum esse ex Deo, *Qui ex Deo est*, inquit. Qui autem est ex Deo, scilicet à Patre, non est Pater. Est ergo Spiritus, qui non est Pater, & tamen plenitudinem habet divinitatis.

13.
Replicatio.

Instat. Unam Personam esse in alia naturaliter fieri non potest: Deus, in quo est Spiritus Sanctus, est Persona: Ergo Spiritus, qui est in Deo naturaliter, Persona non est.

Solutio.

Falsa est major, quandoquidem Joannis XIV. 10. 11. legimus Filium esse in Patre, & Patrem in Filio. Quomodo id fiat, dictum est cap. VI. ad 8. Oppos.

14.
Obiectio 3.

Obicit 3. Socinus: Spiritus Dei nomine significatur virtus & efficacia, ut Esaia 40. 7. legitur exarescere herbam, & cadere florem, cum Spiritus Domini sufflaverit in eum. Quis autem virtutem & efficaciam dixerit esse personam?

Solutio.

R. non solum virtutem & energiam hac voce Spiritus concedimus significari, sed etiam ventum, vocem, animum, affectum, substantiam, quæ corpori vitam subministrat, & alia, quæ collegit Joannes Clericus P. 2. Art. Crit. Sect. 1. cap. v. Frustra tamen hinc inferes nullibi eo nomine designari personam, præsertim ubi recensitæ personarum notæ reperiuntur. Imo, quod sæpe monui, efficientis personæ res effecta nomen sortitur; & Spiritus Sanctus propterea appellatur, quidquid ipse præstat. Nam & hoc pacto animam pro vita aut voluntate, Moysen & Prophe-

tas pro eorum libris, linguam, labium, guttur pro sermone, gladium pro cæde, & manus pro conatu, & auxilio, consuetudine orationis memoramus.

Arguit 4. Socinus. Spiritus Sanctus appellatur bonus Psal. 14. 2. & per antithesim aliquando etiam Spiritus Dei malus ut 1. Regum XVIII. 10. & XIX. 9. Sed Spiritus Dei malus est vis & efficacia Divina, qua homines in reprobum sensum dantur, aut alia ratione affliguntur. Ergo Spiritus Dei bonus est virtus & efficacia, per quam sanctificantur, & gaudio, bonisque replentur.

15.
Obiectio 4.

Respondeo spiritum malum, quo abreptus Saul coepit absurda effutire nesciens quid loqueretur, (quæ agitatio prophetarum verbis comparatur, quoniam & prophetæ sermonem interdicunt, & immisso sibi æstro ducuntur, (fuisse spiritum nequam ac dæmonem, Hebræorum, Patrum, omniumque interpretum consensione. Quod & ratione constat, siquidem malum non est à Deo nisi permittente; neque efficientia sua tradit Deus quemquam in reprobum sensum, ut effutit hæreticus ad instar Saulis prophetans. Retorqueo itaque argumentum: Spiritus malus non solum est atrabilis, melancholia, & vis exagitans energumenum, sed etiam Diabolus, spiritus nequitiae, & princeps hujus sæculi, qui hæc operatur. Ergo Spiritus Sanctus nedum dicitur virtus, & efficacia bonorum, sed etiam Spiritus Dei, qui est Persona munerum & gratiarum effectrix. Neque vero aliquem movere debet, quod immundus Spiritus vocatur Spiritus Dei malus: quandoquidem & diabolus Dei servus est ac mancipium, & Deo permittente Saulem invasit, & Divinæ justitiæ minister est. Habet Græcus hoc loco: *Kai êntes πνέυμα πονηρὸν θεοῦ πνεύμα: Cecidit Spiritus à Deo malus.* Verbum *êntes* significat immundum Spiritum Deo permittente Saul invaluisse & propositio *παρα* hunc Spiritum Deum non esse demonstrat. Id colligitur etiam ex Chaldaeo, qui legit: *Et mansit Spiritus malus ab ante Dominum super Saul:* קדם יי על שאול.

ושרת רוח בישא

ARGUMENTA WOLZOGENII EX LIBRO DE
TRIBUS IN UNA DEITATE PERSONIS
CAP. V. ET XXVIII.

Argumenta Wolzogenii, præter superiora, quæ ipsi & Crellio, & Wolkelio communia sunt, Tom. 2. pag. 303. ita urgentur. I. Spiritus Sanctus Lucae

16.
Objectiones
Wolzogenii.
XI.

x1. 20. appellatur digitus Dei, Act. 2. 38. Dei donum. 2. ad Corinth. 1. 22. arrhabo. Ergo Persona dici nequit. Præterea de Spiritu Sancto legimus ad Tit. 3. 6. quod in homines effundatur. 1. ad Corinth. xii. 13. quod in eo homines portionentur. Act. 2. 18. quod aliquam habeat partitionem; ad Rom. viii. 23. quod dentur Spiritus Sancti primitiæ. Ad Thesal. 1. cap. v. 19. quod possit à nobis extingui. Quæ omnia nequaquam possunt personæ competere. Item Jo. 7. 39. absolute dicitur, quod Spiritus Sanctus non erat.

17.
Solvuntur 1.

Solvuntur omnia uno verbo, si respondetur Wolzogenium Spiritus Sancti dona cum ejus Persona confundere. At quoniam hæc Divinæ quoque Personæ non repugnant, hæc sit ad singula responsio. Primum digitus Dei summam Dei potestatem significat, ut constat ex cap. viii. Exodi 19. & diximus lib. 2. cap. 2. Summa autem virtus, sive virtus Dei debet esse idem ac Dei substantia, non enim in Deo virtus ac potestas ab ejus natura distinguitur. Quare si Spiritus Sanctus est digitus Dei, substantia Dei est, & Deus summus. Confer Psalm. viii. v. 4. 11. Donum aliud est personale; accidentale aliud: donum accidentale est munus gratiosè collatum; personale est ipsa persona, quæ aut se ipsam donat, aut dono datur ab altera. Quo sensu & ipse Filius donum est, ut habetur Joannis 3. 16. Ita Levitæ appellatur donum datum Aaron Num. viii. 19. Ergo Spiritus Sanctus donum est personale, qui est Persona, quam ad nos in nomine Filii misit Pater. Imo donum est titulo quodam specialissimo, quoniam est Patris & Filii mutuus Amor; & quemadmodum amor & donum est, & causa donorum, ita Spiritus Sanctus & Charitas est, & charitatis largitor. III. Arrhabo, de quo in 2. ad Corinth. 1. 22. fideiussionem significat. Etenim ערבון hebræa vox est ab ערב fidei jubere, unde græcum ἀρραβὼν, latinum *arrha*; & proprie portio est rei quæ promittitur, & exprimit aliquid supra *pignus*, ut rectè observat Augustinus serm. 13. de verbis Apost. Quare Spiritus Sanctus, qui non solum est pignus, sed etiam Ἀρραβὼν, ad rem ipsam spectat, quæ nobis promittitur. Cum autem nobis promissa sit vita æterna, quæ est visio Dei; Spiritus Sanctus una cum Patre & Filio est vita æterna & ipse Deus. Præterea, si bellum inter se gerentes obsidem dare solent pro pace firmanda, aut filium, aut principem nobilissimum;
R. P. Berti Theol. Tom. II.

cur ἀρραβὼν nobis datus à Deo non poterit esse persona? Quod si pertinax sit adhuc Wolzogenius, & omnino velit Arrabona esse pignus à Persona distinctum, ut Judæ annulus & armilla; etiam hoc animadvertat, scriptum esse *pignus Spiritus*, non *pignus Spiritum*, ἀρραβὼν ὡς πνεύματος, non ἀρραβὼν τὸ πνεῦμα. Inquit Wolzogenius, appellatur Spiritus Sanctus etiam signaculum, & unctio Dei. Ita est. Verum hoc signaculo, unctione ista fit homo Templum Dei, particeps Dei, imago Dei, per gratiam sanctificantem, quæ est participatio Divinæ naturæ. In hoc cognoscimus, ait Joannes Epist. 1. iv. 13. quoniam in eo manemus, & ipse in nobis; quoniam de spiritu suo dedit nobis. Et Athanas. in Ep. ad Serap. Si participatione Spiritus Divinæ naturæ participes efficiamur; insanus est quicumque Spiritum creatæ conditionis & naturæ, non autem Divinæ esse dixerit. At de Spiritus Sancti divinitate proximo capite.

18.
Solvuntur 2.

Textus secundo loco citati de effectibus, donisque Spiritus Sancti explicandi sunt. Dicitur ergo ad Tit. iii. 6. effundi in gratiæ muneribus: nam hoc loco Spiritus sine articulo est; ac præterea habemus contextum Act. x. 45. *Gratia Spiritus Sancti effusa est*. Ulterius *effusio* largam communicationem significat, seu copiosam gratiarum exhibitionem. Etiam Christus Psalmo xxi. 15. effusus dicitur, sicut aqua, & tamen liquet eum esse personam. Dividitur verò Spiritus ratione symbolorum: in quorum divisione unitatem servat substantiæ, ut colligitur ex cap. 2. Act. Ap. v. 3. ubi recensetur multitudo linguarum, & unus Spiritus. In cap. viii. ad Rom. 23. primitiæ Spiritus Sancti dicuntur electi, quomodo & Apocalypsis xiv. 4. nec video quid hinc inferre valeant hæretici, cum & primitiæ dicantur de Christo, quem nullus ambigit esse personam, in 1. ad Corinth. xv. 20. 23. In Epist. ad Thesalon. 1. cap. v. 19. hortamur ne extinguatur Spiritus, posito per metonymiam nomine personæ pro re effecta; idque propriissima comparatione, cum Spiritus in ignis forma descenderit.

19.
Solvuntur 3.

In cap. vii. Joan. 39. non omnia exemplaria concordant. Habent aliqua Græca ἔτιω γὰρ ἢ πνεύμα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς. *Nondum erat Spiritus Sanctus super ipsos*. Addunt quædam δόξα μὲν, *datus*: atque his consentiunt Syriaca. Rectissime ergo Vulgata: *Nondum enim erat Spiritus datus*. Quare frustra colligit hinc Sociniani olim Spiritum Sanctum non extitisse. Etiam si genuina esset lectio, Non-

K

Nondum enim erat Spiritus Sanctus, subintelligeretur datus ex relatione antecedentium: quandoquidem hæc immediate præcedunt, Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Sunt enim accipere, & dare correlativa. Puto Wolzogenium figuram non ignorasse Grammatices, quam vocant Ellipsim.

20.
Instantia
Wolzogenii.

Arguit idem Wolzogen. cap. xxviii. Si Spiritus S. sit Persona, duos habebimus in Trinitate Filios: unum primæ Personæ solius, alterum primæ & secundæ. Item habebimus duos Patres, unum primam personam, quæ duplici nomine pater erit, nempe quia secundam & tertiam Personam generavit; alterum secundam, quæ una cum Patre generavit Spiritum Sanctum. Atqui ex sacris literis accepimus unum tantum esse Patrem, & unum tantum Filium. Ergo vulgaris doctrina quod Spiritus Sanctus Persona sit, contradictionis gladio se ipsam conficit.

21.
Solutio.

Resp. nego sequelam majoris. Si enim Spiritus Sanctus est à duobus, ut contra nos arguunt Sociniani, quod verissimum est, & infra probabitur; jam ipsi rationem reddunt cur unus tantum in Deitate sit Pater, itemque unus Filius. Nam Filius est ab uno Patre, & ab eo gignitur immediate. Si ergo Spiritus Sanctus est à Patre, & Filio, sive à Patre per Filium, non erit Filius Filii, quia procedit etiam à Patre; non erit Filius Patris, quia procedit per Filium. Quod verbis Augustini præstat exponere. *Utrumque* (ait S. P. in xv. de Trinit. cap. 27.) *etiam illud intelligitur, quantum à talibus, quales nos sumus intelligi potest, cur non dicatur natus esse, sed potius procedere Spiritus Sanctus; quoniam si & ipse Filius diceretur, amborum utique Filius diceretur: quod absurdissimum est. Filius quippe nullus est duorum, nisi patris, & matris. Absit autem, ut inter Deum Patrem, & Deum Filium, aliquid tale suspicemur, &c.* Quamquam vero quid intersit inter generationem Verbi, & processionem Spiritus Sancti difficillimum est definire, & plures afferuntur rationes, quas proponam lib. ix. hæc à Petavio lib. vii. cap. xiii. num. 9.

cenfetur enucleator, & Wolzogenii argumentum omnino frangit, quemadmodum quæ opponit Crellius lib. 2. sect. 3.

Ultimo arguit Wolzogenius in libro, seu declaratione contrariarum sententiarum de essentia unius Dei summi pag. 38. Quando aliquis Filium generat per aliam Personam, certe hæc Persona magis est geniti Filii Pater, quam altera, quæ hanc ad illum generandum adhibuit. Atqui notum est, non Deum Patrem ipsum, sed Spiritum Sanctum supervenisse in Mariam Virginem, eam obumbrasse, & per obumbrationem istam Filium Dei in ea produxisse. Ergo si Spiritus est Persona à Patre distincta, potius pro Patre Domini nostri Jesu Christi habendus est, quam Deus Pater.

22.
Obiectio ult.
tima Wol-
zogenii.

Respondeo Dominum nostrum Jesum Christum non esse genitum à Patre ratione humanæ naturæ temporaliter assumptæ, secundum quam non est Patri substantia similis, ideoque nec Filius: sed genitum esse ratione Verbi assumptis naturam humanam, nempe quia generatio temporalis terminata est ad Personam, quæ est Filius Dei naturalis. Distinguo itaque minorem. Pater per Spiritum Sanctum supervenientem in Virginem produxit Filium, id est naturam humanam, quam Verbum assumpsit; concedo minorem, & nego *suppositum*: quandoquidem spectata duntaxat natura humana, Christus est Filius genitus à sola Virgine, non genitus à Deo Patre. Pater per Spiritus Sancti obumbrationem genuit Filium, videlicet humanam naturam Spiritu Sancto superveniente formatam assumpsit Persona genita à Deo Patre; concedo: & nego iterum *suppositum*, siquidem hæc persona non est producta per Sancti Spiritus obumbrationem, sed erat in principio apud Deum, & ipsa Deus erat. Quod si petas, quare Spiritus Sanctus, cujus virtute formata est Christi caro, non sit Pater Christi, respondeo id esse, quoniam Christus secundum carnem non est similis Spiritui Sancto. Verum hæc non spectant ad nostram cum Socinianis disceptionem, cujus metam videor mihi attigisse.

23.
Solutio.

C A P U T XV.

Macedoniana hæresis impugnatur.

S U M M A R I U M.

I. 2. 3. & 4. Afferuntur argumenta pro Spiritus S. divinitate pugnantia.

à num. 5. usque ad 14. refutantur effugia Macedonianorum.

PLURA